

УДК 339.13:686.862.4(477)

**Ніна МЕРЕЖКО,
Алла ТЕРНОВА,
Світлана СІРЕНКО**

РИНОК КУЛЬКОВИХ РУЧОК В УКРАЇНІ

Проаналізовано структуру світового виробництва, експортно-імпорتنний потенціал і стан ринку кулькових ручок в Україні.

Ключові слова: кулькові ручки, ринок кулькових ручок, експорт–імпорт, країни-експортери, країни-імпортери.

Мережко Н., Терновая А., Сиренко С. Рынок шариковых ручек в Украине. Проанализирована структура мирового производства, экспортно-импортный потенциал и состояние рынка шариковых ручек в Украине.

Ключевые слова: шариковые ручки, рынок шариковых ручек, экспорт–импорт, страны-экспортеры, страны-импортеры.

Постановка проблеми. Термін *зовнішня торгівля* означає торгівлю України з будь-якою іншою країною, що складається з оплачуваного ввозу (імпорту) й оплачуваного вивозу (експорту) товарів [1].

Однією з основних причин, яка зумовлює зацікавлення до міжнародної торгівлі, є додаткові можливості отримувати прибутки від розширення ринків збуту, заощаджувати кошти завдяки іноземним закупівлям більш дешевих або ефективних товарів, потреба отримувати дефіцитні, нетипові для певної країни ресурси. На сьогодні значна частка українського експорту припадає на технологічну спеціалізацію.

Сировинна експортоорієнтованість у спеціалізації змушує посилювати техніко-технологічний рівень окремих галузей в цьому напрямі. Не менш важливою є предметна спеціалізація, що включає товари народного споживання – текстиль, одяг, фармацевтичні вироби, шкільно-письмові й канцелярські товари, зокрема приладдя для письма.

У структурі роздрібної торгівлі України приладдя для письма, зокрема кулькові ручки, займають значну частку, що свідчить про зростаючий попит на них. Саме тому роботи в цьому напрямі є досить актуальними.

Дослідженнями ринків різних груп непродовольчих товарів займалися такі вчені, як Л. Адрієвська [2], Т. М. Артюх [3], Т. Г. Глушкова, І. Л. Деміденко [4], Д. В. Зінченко, А. Р. Дунська [5], Н. Мережко і Р. Домніченко [6] та ін.

© Ніна Мережко, Алла Тернова, Світлана Сіренко, 2017

Однак ринок кулькових ручок в Україні не досліджувався, тому *мета статті* – аналіз структури світового виробництва, експортно-імпортного потенціалу та стану ринку кулькових ручок в Україні.

Матеріали та методи. Під час дослідження використано загально-наукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, комплексного системного підходу, аналітичні, порівняння та узагальнення. Емпіричною основою слугували офіційні дані Державної служби статистики України [7–9] та Державної фіскальної служби України [10; 11].

Результати дослідження. Кулькова – це та ручка, в якій для письма використовується стрижень (трубочка, заповнена пастоподібним чорнилом) з кульковим пишучим вузлом на його кінці. Канал, по якому проходить чорнило, на кінці перекритий маленькою металевою кулькою, яка під час писання котиться по поверхні паперу, з тильного боку змочується чорнилом. Невеликий зазор між кулькою і стінками дає змогу їй обертатися і при коченні залишати на папері слід. Це найдешевші, найпростіші й тому найпоширеніші ручки. Чорнильна паста, що використовується в кулькових ручках, відрізняється від чорнила для письма пір'яними ручками. Вона створена на масляній основі й більш гущіша, що перешкоджає її витіканню зі стрижня.

Ринок кулькових ручок в Україні досить широкий і різноманітний. Однак представлена на ньому продукція переважно імпортного виробництва. Серед вітчизняних виробників можна виділити "Торговий Дом ЮСОН" (USON, м. Дніпро) [12]. Це підприємство виробляє кулькові ручки спеціально для компаній-продавців письмового приладдя, а також рекламних агенцій та інших компаній, зацікавлених у виготовленні власної рекламної продукції. Інші вітчизняні виробництва кулькових ручок представлені на рівні кустарного виробництва або майстерень.

На сьогодні в світі налічується кілька десятків виробників кулькових ручок. Серед них Zebra, Pilot, Pentel, Uni, Penac (Японія); Steadler, Schneider, Stabilo, Pelican Waterman, Senator (Німеччина); Paper, Bic, Elysee (Франція), Universal (Італія); Caran d'Ache (Швейцарія); Parker (США) та інші. Однак наразі лідируючі позиції займає Китай.

Оскільки частка імпорту кулькових ручок в Україну з Китаю перевищує 60 %, виникла потреба проаналізувати стан виробництва саме в цій країні. У Китаї понад три тисячі підприємств займаються виготовленням приладдя для письма, зокрема кулькових ручок. Переважно це приватні підприємства, які не тільки виробляють продукцію, а й самі експортують її. Типове підприємство класифікується як середнє: кількість працівників – від 200 до 800 осіб, щомісячний обсяг виробництва – від одного до 20 млн виробів. Приблизно 40 % – порівняно дрібні підприємства: до 200 працівників і обсяг продукції – до 500 тис. на місяць. Є й гігантські підприємства на зразок заводу *Guandong Genvana*, який виробляє понад 60 млн ручок щомісяця [13].

Більшістю підприємств володіють самі китайські підприємці й лише приблизно 20 % заводів мають власників із Японії, Тайваню, Гонконгу. Більше половини кулькових ручок Китаю експортуються з провінції Чжецзян, де і зосереджені основні заводи (рис. 1).

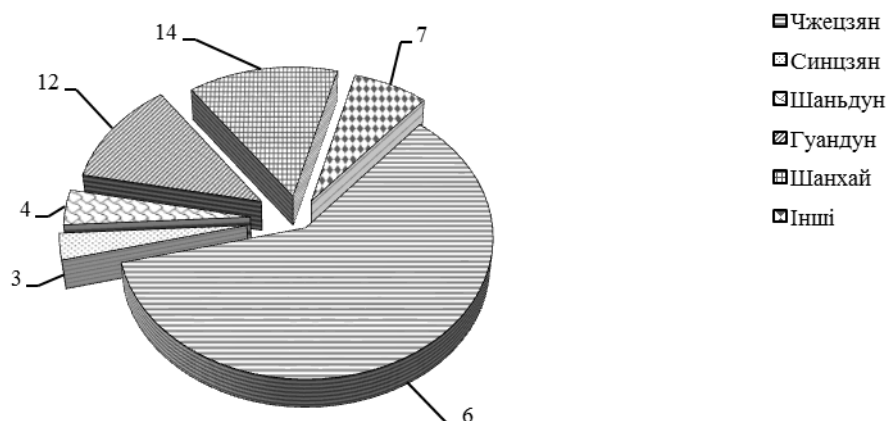

Рис. 1. Структура виробництва кулькових ручок за основними центрами Китаю, % [13]

Найбільші китайські виробники є не тільки "дешевими" копіювальниками західних моделей ручок, як вважають в Європі. На сьогодні це потужні сучасні виробництва, які мають свої дизайнерські бюро й щомісяця розробляють нові моделі кулькових ручок.

Найбільшим експортним ринком кулькових ручок для Китаю є США, які закуповують 33 % продукції; Європейський Союз – майже в півтора рази менше; решта Європи, Центральна й Південна Америка, Азія та інші регіони – від 8 до 13 % (рис. 2).

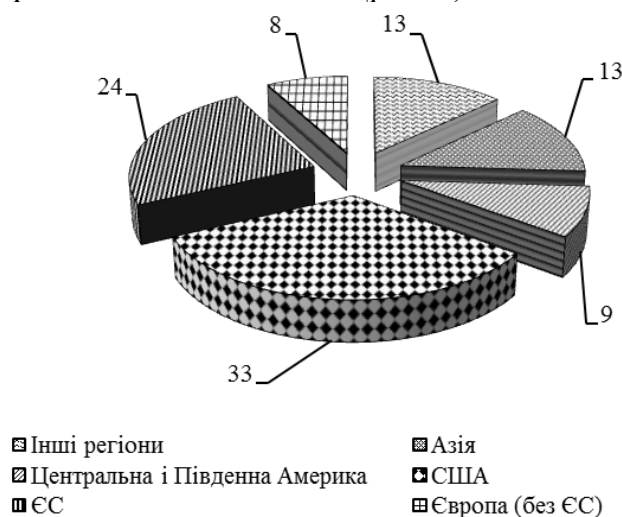

Рис. 2. Структура світового експорту кулькових ручок із Китаю за регіонами, % [13]

Щодо України: проведено аналіз сумарного обсягу імпорту й експорту товарної позиції 9608 "Ручки; маркери; пера; олівці механічні; тримачі та частини до них" за 2011–2017 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Сумарний обсяг імпорту та експорту
товарної позиції 9608 [11]**

Період	Експорт		Імпорт	
	вартість, тис. дол. США	вага нетто, т	вартість, тис. дол. США	вага нетто, т
2011	318	25	10654	2502
2012	311	24	13153	2990
2013	340	18	10962	3353
2014	368	18	10107	2233
2015	318	19	6284	1503
2016	404	30	9042	2045
2017*	335	26	6715	1757

*Дані про січень – серпень 2017 р.

Протягом 2011–2016 рр. імпорт в Україну по товарній позиції 9608, яка включає кулькові ручки, зменшився, хоча в 2013 р. зріс на 28.5 % порівняно із 2011 р. У 2012 р. сума імпорту була найбільшою. За 8 місяців 2017 р. імпорт становив 74.3 % за сумою і 78.8 % – за вагою до минулого року.

Частка імпорту цієї позиції за вказаний період зросла вдвічі.

Щодо експорту продукції, то упродовж 2011–2016 рр. спостерігалися певні коливання: в 2012 р. експорт сумарно зменшився на 2.2 %, у 2013–2014 рр. спостерігалось незначне його зростання, а в 2015 р. він знову повернувся майже до рівня 2011 р.

У 2016 р. експортовано товарів зазначеної товарної позиції на 27.0 % більше, ніж у 2015 р. За 8 міс. 2017 р. експорт досліджуваних товарів становив 82.9 % порівняно з попереднім роком [11].

Серед країн, до яких експортуються товари позиції 9608 "Ручки; маркери; пера; олівці механічні; тримачі та частини до них", треба зазначити РФ, Білорусь і Республіку Молдова, на яку припадає найбільша частка експорту – 30.36 % [7].

Щодо імпортерів, то за обсягами реалізації товарів позиції 9608 упродовж усього періоду переважав Китай (58.4 %). Його частка зросла з 2011 по 2016 рік на 12.79 %. Друге місце посідає Німеччина. У 2012–2014 рр. такі товари надходили з Японії; в 2015–2016 рр. поставки були з Індії, а в 2011 р. – з Франції [7].

Також проаналізовано структуру експорту – імпорту товарів кодами 9608000000 "Ручки кулькові; ручки і маркери з наконечником з повсті та іншого пористого матеріалу; авторучки чорнильні, стилосграфи та інші авторучки; пера копіювальні; олівці механічні; тримачі для пір'я, тримачі для ручок, тримачі для олівців та подібні" та коду 9608100000 "Ручки кулькові" (табл. 2).

У 2016 р. сумарно імпорт товарів коду 9608000000 перевищував у 22.4 раза його експорт, за вагою – в 73.3, а за кількістю – в 93 рази.

Що стосується кулькових ручок (код за УКТ ЗЕД 9608100000), то в 2016 р. спостерігається значне зростання імпорту – в 83.8 раза за кількістю. Високі частки експорту кулькових ручок підтверджують, що Україна здійснює їх реекспорт, зокрема до країн ближнього зарубіжжя.

Таблиця 2

**Структура експорту – імпорту кулькових ручок
у 2016–2017 рр. [7–11]**

Код за УКТ ЗЕД	Кількість, кг		Кількість, тис. шт.		Вартість, тис. дол. США	
	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт
2016 р.						
9608000000,	30417.6	2229392.2	3071.8	285621.6	404.2	9041.6
зокрема: 9608100000	20099.1	1319679.7	2157.6	180726.7	277.6	5003.7
Частка, %	66.1	59.2	70.2	63.3	68.7	55.3
Січень – липень 2017 р.						
9608000000,	22311.0	1455248.2	2682.3	166304.3	298.2	5669.9
зокрема: 9608100000	13974.3	818796.2	1886.6	105493.2	201.2	3196.2
Частка, %	62.6	56.3	70.3	63.4	67.5	56.4

За сім місяців 2017 р. показники порівняно з минулим роком становили: експорт (за вартістю) по групі в цілому 73.8; по вазі – 73.3; по кількості – 87.3 %; імпорт – відповідно 62.7; 65.3; 58.2 %. Аналогічна тенденція спостерігалась і щодо кулькових ручок (табл. 3).

У 2016 р. експорт продукції із країн СНД становив 63.5 %, а з інших – 36.5 %. У 2017 р. ці показники були 61.0 та 39.0 % відповідно. В експорті переважали інші країни – в 2016 р. їх частка становила 22.8, а в 2017 – 25.9 %.

Структура експорту – імпорту кулькових ручок
за групами країн у 2016–2017 рр. [7; 8]

Групи країн	2016 р.			
	експорт		імпорт	
	сума, тис. дол. США	частка, %	сума, тис. дол. США	частка, %
Усього	277.6	100,0	5003.7	100.0
1. Країни СНД	176.2	63.5	1.4	0.03
2. Інші країни світу,	101.4	36.5	5002.3	99.97
зокрема:				
Європа	28.5	10.3	808.8	16.16
Азія	8.1	2.9	4081.9	81.59
Африка	0.3	0.1	0.7	0.01
Америка	1.1	0.4	109.2	2.18
Австралія і Океанія	0.0	0.0	0.0	0.0
Січень – липень 2017 р.				
Усього	201.2	100.0	3196.2	100.0
1. Країни СНД	122.8	61.0	1.3	0.04
2. Інші країни світу,	78.4	39.0	3195.0	99.96
зокрема:				
Європа	19.5	9.7	538.9	16.86
Азія	6.4	3.2	2488.1	77.84
Африка	0.2	0.1	0.2	0.01
Америка	0.2	0.1	167.7	5.25
Австралія і Океанія	0.1	0.0	–	–

Щодо імпорту, то в 2016–2017 рр. в Україну ввезено кулькових ручок майже 100 %, найбільша частка з яких була з країн Азії. Основними країнами-імпортерами в 2017 р. були Китай, Індія, Німеччина.

Висновки. Упродовж 2011–2016 рр. імпорт до України по товарній позиції 9608 "Ручки; маркери; пера; олівці механічні; тримачі та частини до них" зменшився сумарно на 15.1 %, а по кількості – на 18.3 %. Щодо експорту цієї продукції, то за цей період спостерігалися певні коливання як у бік збільшення, так і в бік зменшення.

Перевищення часток експорту кулькових ручок над імпортом свідчать про здійснення їх реекспорту до Білорусі та Республіки Молдова. Основними країнами-імпортерами кулькових ручок у 2017 р. були Китай, Індія та Німеччина.

В останні 10–15 років на світовому ринку кулькових ручок лідируючі позиції тримає Китай і невідомо, як розвиватиметься надалі конкурентна боротьба між засновниками ринку кулькових ручок і новими учасниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кухарська Н. О., Харічков С. К. Міжнародна економічна діяльність України. Харків : Одісей, 2006. 456 с.
2. Андрієвська Л. Основні тенденції розвитку вітчизняного та світового ринку паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення. Міжн. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2010. № 1. С. 41—47.
3. Артюх Т. М., Грищенко Т. І. Тенденції формування ринку побутових виробів зі скла в Україні. Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : матеріали III Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. Полтава, 2016. С. 74—76.
4. Глушкова Т. Г., Демиденко І. Л. Стан ринку та особливості сучасних фотоапаратів : зб. наук. пр. "Споживча оцінка асортименту та якості товарів". Київ, 2000. С. 49—56.
5. Зінченко Д. В., Дунська А. Р. Проблеми та перспективи розвитку целюлозно-паперової промисловості України в умовах світового ринку. URL : <http://probl-economy.kpi.ua/node/39>.
6. Мережко Н., Домніченко Р. Ринок лакофарбових матеріалів в Україні. Міжн. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2011. № 2. С. 5—12.
7. *Експорт-імпорт* окремих видів товарів за країнами світу за січень – липень 2017 року. URL : http://ukrstat.org /uk/operativ/operativ2017/zd/e_iovt/arh_iovt2017.htm.
8. *Експорт-імпорт* товарів за країнами світу за 2016 рік. URL : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2016/zd/e_iovt/arh_iovt2016.htm.
9. Товарна структура зовнішньої торгівлі. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Зовнішня торгівля України із зазначенням основних країн-контрагентів. URL : <http://sfs.gov.ua/ms/f3>.
11. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТ ЗЕД. URL : <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.
12. "Юсон" – лучший выбор шариковых ручек. URL : https://uson.com.ua/catalog/plastikovye_ruchki_proizvodstvo_kitay.
13. Костылев Л. В девяностые годы говорили, что каждое четвертое изделие в мире сделано в Китае. URL : http://profi.iapp.ru/e107_plugins/content/magazine/nomer_36/36_06.pdf.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2017.

Merezhko N., Ternova A., Sirenko S. Ballpoint pen market in Ukraine.

Background. The export-import potential of the ballpoint pen market in Ukraine has been analyzed and its main trends have been defined based on the statistics of the State Statistics Service of Ukraine and customs statistics of the State Fiscal Service of Ukraine. The potential conclusions of this analysis may lead to optimization of processes in this market.

The aim of the study is to analyze the structure of world production, export-import potential and the state of the ballpoint pen market in Ukraine.

Material and methods. The object of research is the market of ballpoint pens in Ukraine. The research used general scientific and special methods: analysis and synthesis, integrated systems approach, analytics, comparison and generalization. The official data of the State Statistics Service of Ukraine and the State Fiscal Service of Ukraine has been used as the empirical basis for the research.

Results. Based on the data obtained by analysis, comparison and generalization of statistical data of the State Statistics Service of Ukraine and data of customs statistics

of the State fiscal service of Ukraine, a number of trends in the ballpoint pen market have been identified. The analysis of export-import operations indicates export-oriented policy, although its unstable dynamics during the previous 5 years is worth mentioning. This tendency has a negative effect on the state of this market and limits the possibilities for its effective development.

Conclusion. The analysis showed that during 2011–2016 imports to Ukraine under heading 9608 "Pens; markers; fountain pens, sticks, nibs, felt pens, mechanical pencils; holders and parts to them" decreased. Concerning export of these products during this period there were some changes in various years both in the direction of increase and in the direction of decrease.

Excess of export of ballpoint pens over import shares shows their re-export to such countries as Belarus and the Republic of Moldova.

The main importing countries of ballpoint pens in 2017 were China, India and Germany.

In the last 10–15 years a number of producers from Southeast Asia especially from China actively presented themselves in the global ballpoint pen market. It is difficult to predict how competition between the founders of the ballpoint pen market and the new players will continue to develop.

Keywords: ballpoint pens, ballpoint pen market, export-import, exporting countries, importing countries.

REFERENCES

1. *Kuhars'ka N. O., Harichkov S. K.* Mizhnarodna ekonomichna dijal'nist' Ukrainy. Harkiv : Odissej, 2006. 456 s.
2. *Andrijevs'ka L.* Osnovni tendencii' rozvytku vitchyznjanogo ta svitovogo rynku paperovyh vyrobiv sanitarno-gigijenichnogo pryznachennja. Mizhn. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky". 2010. № 1. S. 41—47.
3. *Artjuh T. M., Gryshhenko T. I.* Tendencii' formuvannja rynku pobutovyh vyrobiv zi skla v Ukraini. Aktual'ni problemy teorii' i praktyky ekspertyzy tovariv : materialy III Mizhn. nauk.-prakt. internet-konf. Poltava, 2016. S. 74—76.
4. *Glushkova T. G., Demydenko I. L.* Stan rynku ta osoblyvosti suchasnyh fotoaparativ : zb. nauk. pr. "Spozhyvcha ocinka asortymentu ta jakosti tovariv". Kyi'v, 2000. S. 49—56.
5. *Zinchenko D. V., Duns'ka A. R.* Problemy ta perspektyvy rozvytku celjulozno-paperovoi' promyslovosti Ukrainy v umovah svitovogo rynku. URL : <http://probleconomy.kpi.ua/node/39>.
6. *Merezhko N., Domnichenko R.* Rynok lakofarbovyh materialiv v Ukraini. Mizhn. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky". 2011. № 2. S. 5—12.
7. *Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krai'namy svitu za sichen' – lypen' 2017 roku.* URL : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2017/zd/e_iovt/arh_iovt2017.htm.
8. *Eksport-import tovariv za krai'namy svitu za 2016 rik.* URL : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2016/zd/e_iovt/arh_iovt2016.htm.
9. *Tovarna struktura zovnishn'oi' torgivli.* URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. *Zovnishnja torgivlja Ukrainy iz zaznachennjam osnovnyh krai'n-kontragentiv.* URL : <http://sfs.gov.ua/ms/f3>.
11. *Sumarnyj obsjag importu ta eksportu u rozrizi tovarnyh pozycij za kodamy UKT ZED.* URL : <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.
12. *"Juson" – luchshij vybor sharikovyh ruchek.* URL : https://uson.com.ua/catalog/plastikovye_ruchki_proizvodstvo_kitay.
13. *Kostylev L.* V devjanostye gody govorili, chto kazhdoe chetvertoe izdelie v mire sdelano v Kitae. URL : http://profi.iapp.ru/e107_plugins/content/magazine/nomer_36/36_06.pdf.